

МУЗИКА І СВІДОМІСТЬ: ЯПОНСЬКИЙ ГУРТ HEAVENPHETAMINE ПРО ВІЙНУ ТА НАДІЮ / с. 12

Фото: Artur Byzenko @byzenko

4-10

Хроніки громади; Інформаційна допомога біженцям; Дайджест; Життя в Чехії; Екологія в чеській культурі;

11-15

Колонка в соцмережі; **Розмова:** Музика і свідомість: японський гурт Heavenphetamine про війну та надію;

16-20

Нові обличчя: Прем'єра фільму Софії Гери на Міжнародному фестивалі; Українське кіно; Мінне поле інформаційної війни

Дорогі читачі,

Ще один рік залишився позаду, і ми раді, що пережили його разом із вами. Наш часопис продовжує бути голосом для тих, хто шукає зв'язок із рідною культурою тут, за кордоном, у Чехії, та джерелом корисної інформації як для тимчасово переселених українців, так і для постійної діаспори.

Цей рік був для нас роком змін і вдосконалень. Ми знаходили для вас цікаві історії про видатних діячів, які творять наше сьогодення як в Україні, так і за її межами, а також знайомили вас із культурою та історією Чехії. Щоразу намагаємося робити наш журнал зручнішим для вас, і цей номер — яскравий приклад цих старань. Сподіваємося, вам сподобається наш оновлений дизайн!

Також ми почали розвивати свої соціальні мережі, адже прагнемо бути ближчими з нашими читачами. Підписуйтеся на наші сторінки в Instagram, Threads і Facebook, діліться думками, ідеями та побажаннями. Водночас, друкований журнал залишається нашим пріоритетом. Ваша підтримка та інтерес надихають нас працювати далі й розвиватися. Нагадуємо, що до березня ви ще можете оформити річну підписку на часопис Пороги всього за 500 крон.

З найкращими побажаннями,
Редакція

instagram.com/
porohyjournal/

facebook.com/
PorohyJournal/

Підписатись:
www.porohy.cz

ПОРОГИ
ГОЛОСИ
ПОРОГИ

Фото: Наталія Дорогий @natalija.dorohii

ЗМІСТ

Шановні читачі часопису ПОРОГИ!
Управа Української ініціативи в ЧР
та редакція часопису Пороги щиро вітають Вас
з Новим 2025 роком!
Бажаємо здоров'я, щастя та успіху!

З повагою,

Віктор Райчинець
Голова УІЧР
СЛАВА УКРАЇНІ!

Тема екології в чеській культурі

Зелена стежка: екологічна тематика
в чеській літературі

Хроніки громади

Допомога біженцям

VZP інформує про вебсайт для
українських біженців.
Зміни щодо авансових платежів
та страхових внесків на 2025 рік

Дайджест

Шпаргалка про вибори в Хорватії.
В австрійському Кіклі ЄС має свого
наступного Орбана. ЄС готовий взяти
на себе ініціативу щодо України, якщо
США більше не захочуть, – Каллас

Життя в Чехії

У Чехії триває іпотечний бум.
Яка середня сума іпотеки та місячний
платіж? Скільки людей щодня доїжджає
в Прагу з передмість?

Колонка в соцмережі

Із зірок ніхто
не повернеться...

Нові обличчя

Між реальністю та відчуженням:
прем'єра фільму Софії Гери на
Міжнародному фестивалі

Українське кіно

Документальний фільм про Україну
"Порцелянова війна" номінували на
"Оскар": яку історію розповідає стрічка

Мінне поле інформаційної війни

Це огидне слово "війна". Як міжнарод-
на наукова спільнота "неупереджено"
підіграє Росії

1

Щотижневий дайджест новин від Європейського конгресу українців

Для вас зібрано найважливіші події та аналітику, що стосуються України в європейському контексті. Тут знайдете ключові рішення європейських інституцій та аналітику від провідних європейських аналітичних центрів. Читайте, поширюйте!

За QR посиланням можна ознайомитись з повним дайджестом:

2

Живий ланцюг єдності в центрі Праги з нагоди Дня Соборності України

Українці та друзі України 19 січня об'єдналися в історичному центрі Праги в живий ланцюг єдності через Карлів міст з нагоди Дня Соборності України.

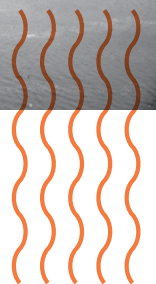
В умовах протистояння України російській агресії соборність набуває більшого символізму та гостроти, адже нині, як ніколи, українцям потрібно об'єднатися заради майбутнього.

Посол Василь Зварич звернувся до присутніх та зазначив: "На жаль, сьогодні, як і понад 100 років тому, українську державу роздирає ворог – росій-

ська федерація. Знову хочуть знищити нашу єдність. Саме тому ми повинні триматися разом, як ніколи раніше. Це величезний сигнал Путіну. Незалежно від того, де ми зараз живемо, в Україні, чи за кордоном, ми все одно залишаємося одним, єдиним, сильним народом. Путін мріє нас знищити, він розпочав цю масштабну агресію проти України з єдиною метою, щоб довести всім, що українського народу не існує. Але подивіться, як об'єднується український народ в кожній країні. Ми єдині. І в цій єдності наша сила. І в цій єдності буде наша перемога".

Щороку 22 січня Україна відзначає День Соборності. 22 січня 1919 року на Софійському майдані в Києві відбулося проголошення Акта злуки Української Народної Республіки і Західно-Української Народної Республіки в єдину незалежну державу. Українська патріотична громадськість 21 січня 1990 року із нагоди 71-ї річниці проголошення злуки УНР та ЗУНР утворила живий ланцюг єднання від Івано-Франківська до Києва. Скільки учасників вийшло на нашу акцію, достеменно невідомо: різні джерела називають від 500 тисяч до трьох мільйонів людей, які взяли-ся за руки та створили безперервний ланцюг від Києва через Львів до Івано-Франківська. Акція стала провісником майбутнього падіння СРСР і постанови незалежності України.

3

День волонтера у Празі

Активісти, які й досі допомагають Україні або українським переселенцям, зібралися 6 грудня в празькій галереї «Лapidarium». У рамках виступу також представилося "Тріо Ігніс", а Світлана Рейхель у супроводі Олександра Вісіча виконала кілька українських колядок. Велика подяка всім, хто продовжує допомагати, навіть у часто напруженій атмосфері.

4

Міністри Ракушан і Дворжак долучилися до волонтерського руху "Світло і тепло для України"

У співпраці з Koridor UA та Paměť národa свічки прямують туди, де вони найбільше потрібні. Цю ініціативу прийшли підтримати міністри Чехії, до неї також може долучитись кожний охочий.

КОЛИ?

Кожен вівторок із 17:00 до 21:00

Кожна субота з 11:00 до 18:00

ДЕ? Holešovická tržnice, зала 12

Контакт: ukrajina@skaut.cz

ПРЕС-РЕЛІЗ

Відкриття Чесько-українського наукового товариства: нові горизонти для співпраці між науковими спільнотами

Ідбулася урочиста конференція-відкриття Чесько-українського наукового товариства 21 листопада в приміщенні Вищої хімічно-технічної школи (Прага).

Товариство, яке було створене в 2023 р. та офіційно зареєстроване в ЧР у 2024 р., зібрало на урочистій події представників чеської та української наукових спільнот, а також всіх, зацікавлених у розвитку наукової співпраці між нашими країнами.

Захід Чесько-українського наукового товариства вшанували своєю присутністю такі високі гості, як експрезидент Академії наук Чеської Республіки проф. Їржі Драгош (Jiří Drahoš), представниця Німецько-українського академічного товариства і фонду Олександра фон Гумбольдта д-р Оксана Зойменіхт (Oksana Seumenicht), президент Ради з міжнародних справ Академії наук Чеської Республіки проф. Давид Гоніс (David Honys), директор Французького центру досліджень соціальних наук у Празі д-р Матеуш Хмурскі (Mateusz Chmurski) та інші представники Центру, представники юридичного факультету Карлового університету, Міністерства освіти і виховання ЧР, очільник Чеської асоціації аспірантів і докторантів Якуб Сінделарж (Jakub Šindelář), представники різних інститутів АН ЧР, постійний партнер товариства ГО «Czexrats in Science», яку представляла п. Петра Лулакова (Petra Luláková), а також такі провідні міжнарод-

ні офіси, як SCIENCE AT RISK Emergency Office та Агенція ООН у справах біженців UNHCR.

Окремою радістю для нас була підтримка українських організацій, зокрема Європейського конгресу українців на чолі з п. Богданом Райчинцем, Українського інституту на чолі з п. Ростиславом Прокопюком та багатьох українських науковців, що перебувають на теренах Чехії.

Після короткого представлення самого Товариства, інформації про структуру української наукової спільноти, що перебуває в Чехії, та окремих вибраних історій українських науковців в еміграції, відбулася цікава дискусія довкола низки питань, які можна узагальнити формулою: які існують можливості чесько-української наукової співпраці, загальні виклики і потреби, а також як різні стейкхолдери можуть долучитися до цієї співпраці. В перебігу цих дискусій було не лише представлено бачення та плани діяльності Чесько-українського наукового товариства, але також відбувся дуже плідний діалог щодо ролі українських науковців в ЧР. Дискутанти відзначили потенціал співпраці, з огляду на наявність потенційних учасників, науковців як в Чехії, так і в самій Україні, наголосивши на важливості спільних ініціатив та проєктів, організованої і системної політики підтримки на найвищому рівні, поширення інформації про можливі проєкти, науковців, напрацювання тощо. Ор-

ганізатори висловлюють свою вдячність ВШХТ в Празі, що надала можливість провести цей захід на її базі, та проректорові ВШХТ проф. Павлові Матейці (Pavel Matějka) за підтримку, а також особливу вдячність ГО Czexrats In Science та проф. Владіміру Маєрові (Vladimír Majer) за постійну пораду та організаційну підтримку впродовж всього існування Товариства.

Академічна мобільність, обмін ідеями, технологіями, талантами можуть значно посприяти як повоєнному відновленню України, так і розвиткові чеської науки, виходу її на нові горизонти і ринки. Те ж саме можна сказати і про українську науку. Тим не менше, всі учасники відзначали вагу централізованої державної підтримки і розуміння важливості цього вектора для державних установ, як Чехії, так і в першу чергу України. ■

VZP інформує про вебсайт для українських біженців

Загальна медична страхова компанія (VZP) інформує про вебсайт pomocukrajine.vzp.cz, який було запущено ще в 2022 році з метою допомоги громадянам України, які втікають від війни. Сайт українською мовою надає зрозумілу інформацію для розв'язання різних життєвих ситуацій, а також відображає актуальні ситуації, як, наприклад, зміни у розмірі внесків на медичне страхування у 2025 році.

Громадяни України, які отримують тимчасовий захист у Чехії, з моменту отримання візи стають учасниками системи загального медичного страхування з доступом до медичних послуг у повному обсязі, причому страхові внески за них протягом охоронного періоду сплачує чеська держава. На вебсайті доступні онлайн-формуляри, за допомогою яких вони можуть повідомляти про зміни в своїх даних, не відвідуючи особисто філію. Якщо їм потрібно розв'язати складніші питання, рекомендуємо заздалегідь записатися на прийом у філію через сайт:

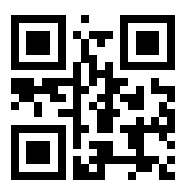
www.vzp.cz/kontakty/pobocky.

Вебсайт допомагає українським громадянам розв'язувати такі ситуації:

- ✓ Як зареєструватися в системі медичного страхування.
- ✓ Як отримати новий страховий поліс у разі втрати.
- ✓ Як зареєструвати в медичному страхуванні дитину, народжену на території Чехії, батьки якої мають візу тимчасового захисту.
- ✓ Як повідомити про перехід неповнолітніх осіб з візи тимчасового захисту на довготривале перебування.
- ✓ Як діяти під час виїзду за межі Чехії на тривалий термін та повідомити про повернення.
- ✓ Як розв'язати питання постійного виїзду з Чехії та відмови від візи тимчасового захисту.
- ✓ Як підтримувати належний стан медичного страхування після закінчення охоронного періоду з моменту отримання тимчасового захисту.
- ✓ Як продовжити медичне страхування після продовження тимчасового захисту.
- ✓ Як діяти при перереєстрації до VZP з іншої медичної страхової компанії.
- ✓ Як отримати компенсацію на психосоціальну підтримку для біженців з України.

Цей перелік може бути змінений у зв'язку з новелою закону. Для актуальної інформації відвідайте вебсайт pomocukrajine.vzp.cz або акаунт VZP в мережі Telegram:

t.me/vzptelegram

Зміни щодо авансових платежів та страхових внесків на 2025 рік

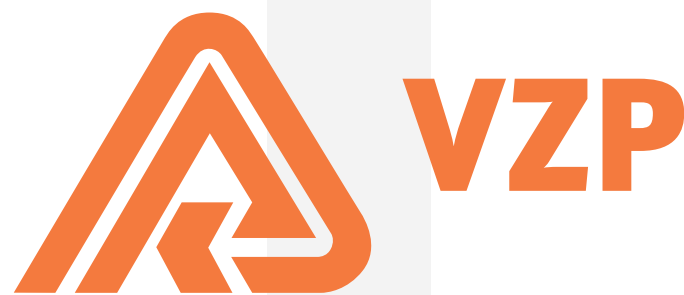
Мінімальний авансовий платіж для самозайнятих осіб (самозайнятість - OSVČ) з 1 січня 2025 року збільшується до 3 143 чеських крон (замість 2 968 чеських крон).

Страховий внесок для осіб без оподаткованого доходу (OBZP) встановлюється в розмірі 2 808 чеських крон (замість нинішніх 2 552 чеських крон).

Страховий внесок у зазначеному розмірі необхідно сплачувати, починаючи з авансового платежу за січень (термін сплати як для самозайнятих осіб (OSVČ), так і для осіб без оподаткованого доходу (OBZP), є з 1-го числа календарного місяця, за який сплачується внесок, та не пізніше 8-го числа наступного місяця).

Запис на конкретний час при особистому відвідуванні філії

Якщо вам потрібно розв'язати питання, пов'язані зі страхуванням (наприклад, повідомлення платника страхових внесків), і ви не використовуєте одну з наведених нижче онлайн-форм, ви можете відвідати будь-який **клієнтський офіс VZP**. У цьому випадку ми рекомендуємо скористатися послугою онлайн-запису на конкретний час, яку пропонують деякі наші філії.

Уникайте очікування та записуйтеся онлайн на конкретну зустріч. Лише за кілька кліків ви можете забронювати візит відповідно до ваших уподобань. Знайти відділення можна на сайті:
vzp.cz/pobocky

ПРЕС-РЕЛІЗ

Новоприбулі іноземці в Чехії ризикують штрафами через незнання про обов'язкові адаптаційно-інтеграційні курси

Бгато новоприбулих іноземців донині не знають про свій обов'язок пройти адаптаційно-інтеграційний курс, причому їм загрожують великі штрафи.

Дедалі більше новоприбулих іноземців не знають про свій законний обов'язок пройти адаптаційно-інтеграційний курс. Про це попереджає організація «Слово 21», яка понад 10 років тому запропонувала ідею таких курсів і досі методично забезпечує їх проведення. Причому за невиконання обов'язку іноземці можуть бути оштрафовані. Адаптаційно-інтеграційні курси – це освітні семінари, які допомагають іноземцям якнайшвидше зорієнтуватися в новій країні. З 2021 року вони є обов'язковими для певних груп новоприбулих іноземців. За цей час курси пройшли понад 30 000 осіб.

«Дані, які ми маємо щодо новоприбулих іноземців, показують, що обізнаність про адаптаційно-інтеграційні курси все ще недостатня. Це часто призводить до того, що іноземці не виконують своє зобов'язання вчасно, і це може ускладнити їхню ситуацію», – каже Бланка Восецька Весела, методист курсу «Ласкаво просимо до Чеської Республіки». Якщо іноземець не закінчив курс протягом встановленого терміну, тобто до 1 року з моменту отримання посвідчення дозволу на перебу-

вання, йому загрожує штраф до 10 000 чеських крон.

«Мало того, штраф можуть призначити повторно. Тому ми наполегливо рекомендуємо всім, хто зобов'язаний пройти курс, зробити це», – закликає Восецька Весела. Курс є обов'язковим для окремих груп іноземців з третіх країн. Точний перелік груп іноземців, на які поширюється цей обов'язок, включаючи передбачені законом винятки, ви знайдете на сайті Міністерства внутрішніх справ.

Підвищити обізнаність про адаптаційно-інтеграційні курси має, серед іншого, нове відео, яке організація «Слово 21» опублікувала в середині вересня. Його головним обличчям є інфлюенсерка Андреа, родом з Венесуели, яка живе в Чехії вже понад 6 років. У відео (тривалістю приблизно 2 з половиною хвилини) вона в розважальній формі представляє зміст курсів і пояснює, чому вони корисні для новоприбулих іноземців.

Мета курсів – ознайомлення іноземців з правами та обов'язками, пов'язаними з їхнім перебуванням у Чехії, а також надання інформації про місцевий та культурний контекст. «Хоча курс є обов'язковим для деяких іноземців, я однозначно рекомендую його всім. Це чудовий фундамент для тих, хто хоче залишитися в Чехії на довше. Я дізнався багато практичної

інформації, про яку раніше не мав жодного уявлення. Особливо, коли йдеться про законодавство щодо перебування та трудовий кодекс. Це речі, без яких нам, іноземцям, було б дуже важко обійтися в новій країні», – говорить один з випускників курсу, Абдель з Єгипту.

Курси проводить розгалужена мережа 18 центрів підтримки інтеграції іноземців (інтеграційних центрів), які працюють для іноземців у всіх регіонах Чехії. Курс триває 4 години, його ведуть чеською мовою викладачі-експерти і перекладають усні перекладачі на українську, англійську, арабську, французьку, монгольську, російську, сербську, іспанську та в'єтнамську мови. «Але за запитом курс можна перекладати й на інші мови. У минулому ми проводили його, наприклад, японською, хінді, турецькою, китайською або тайською мовами», – додає Восецька Весела. Іноземці повинні заплатити за курс 1 500 чеських крон. ■

Шпаргалка про вибори в Хорватії

За підсумками другого туру президентських виборів у Хорватії чинний президент Зоран Міланович переміг на другий термін згідно з попередніми результатами підрахунку голосів із 98,65% виборчих дільниць. Міланович, чия риторика є націоналістичною, часто порівнюється з Дональдом Трампом, хоча його повноваження обмежені, і він має лише церемоніальну роль. Його опонент Пріморєць, підтримуваний правлячою партією HDZ, не зміг здобути підтримку через корупційні скандали. Для ЄС

ще п'ять років Мілановича не є добрим новинами, оскільки він виступає проти допомоги Україні та блокував вступ Фінляндії та Швеції до НАТО, хоча ці загрози не мали наслідків.

Втім, його вплив на зовнішню політику обмежений, оскільки реальна влада в країні належить прем'єр-міністру Андрею Пленковичу, з яким Міланович має відкриту ворожнечу. Незважаючи на це, Міланович залишається популярним у Хорватії, хоча його повноваження не дозволяють йому суттєво впливати на важливі європейські питання. ■

digest-ecu

В австрійському Кіклі ЄС має свого наступного Орбана

Австрія може отримати першого ультраправого лідера з часів Другої світової війни — Герберта Кікля, який очолює партію Свободи (FPÖ) і, ймовірно, стане канцлером. Його політична позиція близька до угорського прем'єра Віктора Орбана, якого він називає «зразком для наслідування».

Кікль виступає за зближення з Росією, критикує санкції проти неї та закликає скоротити допомогу Україні.

Перемога FPÖ може посилити проросійський блок у ЄС, об'єднавши Ав-

In Austria's Kickl, the EU has its next Orbán

POLITICO

стрію з Угорщиною, Словаччиною та, потенційно, Чехією. Це створює ризик блокування важливих ініціатив у ЄС, включно з підтримкою України. FPÖ планує заблокувати допомогу Україні через Європейський фонд миру та

закликає до «мирної політики», яка фактично змусить Київ до поступок.

Кікль також хоче радикально змінити міграційну політику Австрії, припиняючи право на притулок і висилаючи шукачів притулку, що порушує закони ЄС. Він виступає проти "зеленого" курсу ЄС, називаючи його причиною економічних проблем Європи, та обіцяє переглянути європейські екологічні ініціативи. Ця політична зміна турбує керівництво ЄС і Німеччини, які остерігаються посилення ультраправих у Європі. Ультраправі в Німеччині вже святкують можливість створення прецеденту, який може вплинути і на їхні політичні перспективи. ■

ЄС готовий взяти на себе ініціативу щодо України, якщо США більше не захочуть, – Каллас

Головна дипломатка ЄС Кая Каллас заявила, що Європейський Союз готовий взяти на себе лідерство у підтримці України, якщо Сполучені Штати вирішать припинити цю роль. Вона наголосила, що продовження підтримки України відповідає інтересам не лише ЄС, а й США, оскільки це перешкоджає зміцненню Росії. Її слова контрастують із позицією її попередника Жозепа Борреля, який стверджував, що ЄС не зможе заповнити цю прогалину.

Президент США Дональд Трамп 20 січня підписав указ про тимчасову зупинку всіх програм зовнішньої допомоги, що триватиме 90 днів, для проведення перевірки їхньої відповідності його політичним цілям.

Як уточнили в AP (APnews), військова допомога Україні надається через програми PDA, USAI та FMF, яких цей указ не торкнувся. Указ стосується лише програм розвитку, включаючи агентства ООН, миротворчі ініціативи, програми підтримки біженців та захисту прав людини. ■

digest-ecu

у Чехії триває іпотечний бум

Яка середня сума іпотеки та місячний платіж?

Обсяг іпотечних кредитів у Чехії в листопаді показав зниження у порівнянні з жовтнем, але значний ріст за рік. У листопаді банки та будівельні ощадні спілки Чехії видали іпотечні кредити на суму 26,1 мільярда чеських крон. Це на 1% менше, ніж у жовтні, проте річний ріст склав 62%.

Водночас середні процентні ставки за новими іпотечними кредитами знизилися до 4,85% порівняно з жовтневими 4,9%. Ці дані наводяться в останньому звіті чеської банківської асоціації Nuroonitor.

З початку року і до кінця листопада обсяг наданих іпотечних кредитів збільшився на 86% порівняно з аналогічним періодом минулого року, а кількість наданих кредитів зросла на 53%.

«Попит на іпотеки стабільний з літа, ставки продовжують поступово знижуватися. В умовах, коли ми очікуємо подальше зниження ставок, попит на іпотечні кредити має залишатися високим», — зазначила голова секції житлового кредитування банку Česká spořitelna Петра Скрбкова.

Обсяг нових іпотечних кредитів без рефінансування в листопаді склав 21,6 мільярда чеських крон, що демонструє схожу динаміку, як і загальний обсяг іпотечних кредитів.

Кількість нових кредитів в листопаді досягла 5620, що на 35% більше, ніж у минулому році. Обсяг рефінансованих кредитів залишився на рівні 4,6 мільярда чеських крон, як і в попередні два місяці, після одноразового зростання в серпні.

Протягом останніх трьох місяців середня процентна ставка на нові іпотечні кредити утримується нижче 5%, вперше за два роки. Листопадова ставка була майже на 1% нижчою за її середнє значення 5,8% у 2023 році.

«Знижені ставки за новими іпотечними кредитами дозволяють позичальникам зменшити витрати на щомісячні платежі, що відповідає зростанню споживчих цін цього року — близько 2,5%. Однак у наступні роки ринок іпотечних кредитів очікує на хвилю рефінансування кредитів, які були взяті в період низьких процентних ставок», — зазначив представник чеської банківської асоціації Радек Шалша.

У листопаді середній розмір іпотеки склав 3,84 мільйона чеських крон, порівняно з 3,79 мільйона в жовтні. За винятком ситуації в серпні, сума іпотек поступово зростає з квітня.

Місячний платіж за іпотеку на суму 1 мільйон чеських крон при тридцятирічному терміні погашення з поточними процентними ставками складає близько 5300 чеських крон. ■

Скільки людей щодня доїжджає в Прагу з передмість?

Вартість нової квартири площею 70 квадратних метрів у Празі перевищує 11 мільйонів крон. У передмісті ціни значно доступніші: за даними порталу Flatzone, аналогічне житло неподалік Праги обійдеться менш ніж у 8 мільйонів крон. А в районі Кладно, розташованому за 30–35 кілометрів від столиці (дорога займає близько

30–40 хвилин за нормальних умов), квартиру можна придбати в середньому за ціною менше 7 мільйонів крон.

Висока вартість житла в Празі зумовлена кількома факторами. По-перше, попит значно перевищує пропозицію, що штовхає ціни вгору. По-друге, зростання населення через міграцію, включаючи біженців з України, та до-

ступні іпотечні кредити у попередні роки стимулювали попит на нерухомість. Крім того, інвестори розглядають пражську нерухомість як вигідний актив, що підвищує конкуренцію на ринку. Щодо темпів будівництва, вони залишаються недостатніми для задоволення попиту, що зростає, а це також впливає на підвищення цін. ■

Зелена стежка: екологічна тематика в чеській літературі

У сучасному світі питання екології набуває дедалі більшого значення, і це відображається у різних сферах людської діяльності, зокрема й у літературі. Чехія, з її багатою мистецькою традицією, не є винятком. Екологічні теми пронизують чеську літературу, підкреслюючи важливість збереження природи та усвідомлення нашого впливу на довкілля.

Література Чехії завжди була чутливою до соціальних і політичних змін. Уже в XIX столітті письменники, такі як Карел Гавлічек-Боровський та Ян Неруда, почали звертати увагу на проблеми взаємодії людини та природи. Вони розуміли, що розвиток промисловості та урбанізація несуть із собою не лише економічний прогрес, але й загрозу для природного середовища. У XX столітті, під впливом глобальних екологічних рухів, чеська література ще більше зосередилася на темах довкілля. Письменники почали досліджувати наслідки індустріалізації та споживацтва для природи, а також звертати увагу на екологічні катастрофи.

Сучасна чеська література активно розвиває екологічні теми, пропонуючи нові перспективи на взаємодію людини і природи. Відомий чеський письменник Мілан Кундера у своєму романі «Нестерпна легкість буття» зосереджується на темі знищення природи через політичні режими та людську байдужість. Його твори є прикладом того, як література може впливати на свідомість людей, привертаючи увагу до екологічних проблем.

Окреме місце займають твори, що описують красу природи і закликають до її збереження. Поети, такі як Вітезслав Незвал та Ярослав Сейферт, у своїх поезіях створюють яскраві образи природи, які надихають читачів на роздуми про важливість екологічної свідомості.

Прозаїк Богуміл Грабал активно досліджував тему природи у своїх творах. Його доробки відзначаються глибоким проникненням у суть взаємин між людиною та довкіллям. Грабал має унікальну здатність поєднувати гумор і філософські роздуми, що вирізняються не лише цікавістю, але й змістовністю. У романі «Я обслуговував англійського короля» Грабал описує, як людина може гармонійно співіснувати з природою, не завдаючи їй шкоди. Головний герой, обслуговуючи відвідувачів у різних го-

телях, намагається знайти свій шлях у житті. Паралельно з його пошуками життєвого шляху, Грабал показує красу чеської природи — від мальовничих краєвидів до тихих куточків, де людина може знайти спокій і розраду. У творі яскраво підкреслюється ідея гармонійного співіснування з природою. Герой прагне досягти балансу між своїми амбіціями та необхідністю залишатися частиною природного світу. Це відображається в його любові до природи та вмінні цінувати прості радощі життя. Грабал показує, що справжнє щастя і спокій можна знайти не в матеріальних благах, а в гармонії з довкіллям.

Чеська література з екологічними мотивами має важливе значення не лише для розвитку літератури, але й для суспільства в цілому. Вона сприяє формуванню екологічної свідомості, привертаючи увагу до проблем збереження природи та сталого розвитку. Через літературу екологічні ідеї досягають широкі аудиторії, впливаючи на думки та поведінку людей. У Чехії існують численні ініціативи, спрямовані на популяризацію екологічної літератури серед молоді. Літературні конкурси, фестивалі та освітні програми допомагають привернути увагу до екологічних проблем і виховати нове покоління свідомих громадян.

Екологічна тематика в чеській літературі має глибокі історичні корені і продовжує активно розвиватися в сучасних творах. Чеські письменники, через свої романи, поезії, звертають увагу на важливість збереження природи і відповідального ставлення до довкілля. Література стає потужним засобом впливу на суспільну свідомість, формуючи нові цінності та сприяючи сталому розвитку. Зелена стежка чеської літератури продовжує свій шлях, надихаючи читачів на турботу про природу і закликаючи до екологічної відповідальності. Це шлях, який допомагає зберегти нашу планету для майбутніх поколінь, і письменники відіграють у цьому важливу роль. ■ **Юлія ГОРЧИНСЬКА**

Із зірок ніхто не повернеться...

Текст: Володимир ГЕВКО

Один із найстійкіших спогадів дитинства: я лажу в коморі взимку, вишукуючи поміж слоївків з вишневим компотом, зламаних лиж та іншого мотлоху щось, чим можна розважитись, бо усе дитинство – це вічна боротьба з нудьгою, від якої ми втомлюємось у дорослому віці і здаємось.

І от мені на очі натрапляють дві речі – маленький кишеньковий календарик і книжка. Календарик за 1986 рік, я розглядаю ці цифри і подумки додаю до них роки. 1990-й – ого, як там буде? Така кругла цифра. 2000-й – фантастика, нове тисячоліття, взагалі щось захмарне. Світ, мабуть, буде вже не впізнати. Дитячі фантазії – мандрівки у часі для бідних, але з багатою уявою.

Друга знайдена річ – книжка Станіслава Лема, про якого я, шестирічний, звісно, уявлення не мав – «Повернення з зірок». Згодом, за декілька років, я її прочитав, це одна з його найкращих книжок, а Лем став моїм улюбленцем. Сюжет – астронавт Халь Брег повертається на Землю з довгої подорожі, але через різницю в часі на Землі минуло вже понад сто років. І виявляється, що люди придумали спеціальну вакцинацію від агресії та насилля – бетризацію. І більше нема воєн і конфліктів.

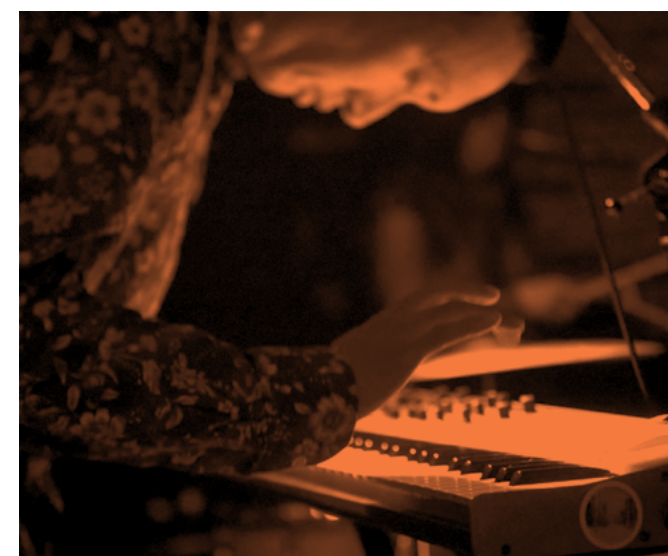
Лем часто у своїх творах зачіпав тему насилля і масових убивств, бо прожив Голокост і Другу світову у Львові. Ми всі знаємо про розстріляних совітами в'язнів у львівських тюрмах на Лонцького і Бригідках, але мало хто знає, що Лем був серед тих євреїв, кого примусово зігнали викопувати і виносити зотлілі тіла розстріляних на вулицю. І потім частину їх там же і розстріляли. Може, це одна з причин, чому він більше ніколи не приїздив до Львова, хоча в СРСР і в Україну їздив з візитами як відомий письменник потім.

І ось ми вже у 2025-му, чергова кругла цифра зовсім не круглого майбутнього. Із зірок, швидше за все, вже ніхто так і не повернеться. Бетризацію так і не винайшли, насилля і масові вбивства актуальні як ніколи. Світ все ще впізнати. ■

МУЗИКА І СВІДОМІСТЬ: ЯПОНСЬКИЙ ГУРТ HEAVENPHETAMINE ПРО ВІЙНУ ТА НАДІЮ

Проблема утиску свободи й посягань на суверенітет окремих людей чи держав не є лише їхньою власною проблемою, але й усього суспільства, адже непокараний агресор буде продовжувати свою експансію, доки не зустріне значний опір, здатний його зупинити. Саме тому Україна має стільки підтримки в усьому світі. Героями нашої статті є колектив з Японії, що з перших днів повномасштабного вторгнення активно маніфестує свою проукраїнську позицію, граючи кожен концерт під українським прапором, збираючи кошти для української армії та виступаючи зі сцени із закликами не залишатись осторонь цієї проблеми. Це розмова з музичним гуртом Heavenphetamine.

— Що саме надихнуло вас присвятити свою концертну діяльність останніх років підтримці України й навіть включити фразу "Слава Україні" в текст вашої пісні?

— Усе почалося в грудні 2021 року. Це був наш перший візит в Україну – лише за два місяці до війни. Особисто ми опинилися в дещо складній ситуації. Я був пригнічений. Але, коли ми грали в Києві, реакція людей була дійсно приємною, дружньою та відкритою. Також ми зустріли кількох класних хлопців, друзів.

Після цього почалася війна, й ми відчули, що українці допомогли нам у той момент. Ми були пригнічені, але після концерту в Києві вперше відчували себе трохи краще. Тож знайшли надію. І саме тому захотіли зробити щось. Коли почалася війна, ми були в Тбілісі.

Трохи складно говорити про причину, що саме спонукало нас до підтримки українців. Просто я думав, що ми повинні щось зробити. І війна для японців – це як фантастика, знаєте.

— Однак ви є однією з націй, яка знає, що таке ядерний удар. Дуже цікаво почути саме від вас про відчуття з приводу всього цього. Ваша величезна підтримка України справді багато для нас означає.

— З японської перспективи, так, ми мали великий досвід з ядерною бомбою. Також у нас є досвід як завойовників. Ми були величезною імперією і розширювали територію в Азії, вбивали людей, гвалтували, грабували... Після Другої світової війни були під контролем США й отримали демократію. Водночас ми виростили в умовах своєї культури. Наша культура поширюється в усьому світі, як от аніме, фільми, музика тощо. Здебільшого все це натхненню історією.

Навіть на аніме для дітей це однозначно повпливало. В аніме розповідають, яка війна жахлива, як це безглуздо. Але цього разу це сталося не зі мною, а з моїми друзями в Україні. Тож вважаю, що культурний досвід японців очевидно мотивував мене на це.

— Так, це приємно. Здається, культурне поширення навіть ефективніше за бомби.

— І це для творіння чогось прекрасного, а не для вбивства та руйнування землі.

— Розкажіть нам про ваше походження. Що вплинуло на ваш розвиток як музикантів та громадян із проактивною позицією?

— Музично найбільший вплив, думаю, справила британська рок-музика. І ми грали в стилі постпанк, коли жили в Японії. Потім переїхали до Тбілісі, Сакартвело. Тоді були під впливом інших жанрів музики, таких як техно, експериментальна музика чи джаз. Бо ці жанри музики дуже популярні в Тбілісі. Тож моя музика — це суміш британського року, джазу, техно та краутроку.

Багато людей згадують краутрок, коли слухають нашу музику. Хоча спочатку ми не думали, що будемо грати краутрок. Тож так, це важко категоризувати.

— Назва вашої групи може бути провокаційною для консервативного слухача. Я припускаю, що це може бути пов'язано з певними аспектами японського суспільства. Чи можете ви пояснити, що надихнуло вас обрати назву Heavenphetamine?

— Це просто гра слів. Ми мали багато варіантів. А потім хтось сказав, зробімо щось, що звучить як наркотик, але не існує. Я не великий шанувальник амфетаміну або метамфетаміну. Навіть ніколи не пробував що це. Тож це було просто жартома.

— Але ви, напевно, пишаєтеся тим, що випадкові люди можуть легко правильно вимовити вашу назву.

— Так, так. Якщо ми станемо відомими, то якісь японські медіа, більш офіційні, мають нас підхопити. І тоді я здивуюся, якщо вони скажуть нашу назву. Тому що японці справді не люблять цю тему й підпілну культуру. Тож, мабуть, таке ніколи не трапиться.

— Ось чому ви обираєте Європу для поширення свого вайбу?

— Так, так. Багато людей посміхалися, коли ми її виголювали зі сцени. Тож це приємно.

— Як вас сприймають? Яка реакція людей на ваше відкрите повідомлення про підтримку України в різних європейських країнах?

— Це залежить від країни. Здебільшого нас вітають, але коли ми граємо в Сербії або на Балканах чи в Туреччині, у нас виникають проблеми з організаторами.

Наприклад, навіть в Угорщині таке сталося. “Ми занадто політичні”. Іноді вони так кажуть про нас. Є один великий досить відомий заклад у Будапешті, де наш промоутер забронював день для нашого виступу. І спочатку вони нас прийняли, але після того, як зрозуміли нашу політичну позицію, концерт скасували, зазначивши іншу причину. І це було дійсно дивно, бо промоутер вже погодив це питання. Немає доказів, що це через політику, але... Насправді пояснення не дуже важливе. Очевидно, яка була справжня причина.

— І як почувається зараз, коли збираєтеся зіграти концерт в Угорщині сьогодні?

— Переважно ми граємо в невеличких клубах в Угорщині, де їм байдуже, що ми підтримуємо Україну. Вони також ймовірно підтримують Україну. Тож це залежить від місця в Угорщині. Сьогодні будемо грати в Будапешті в маленькому й підпільному закладі.

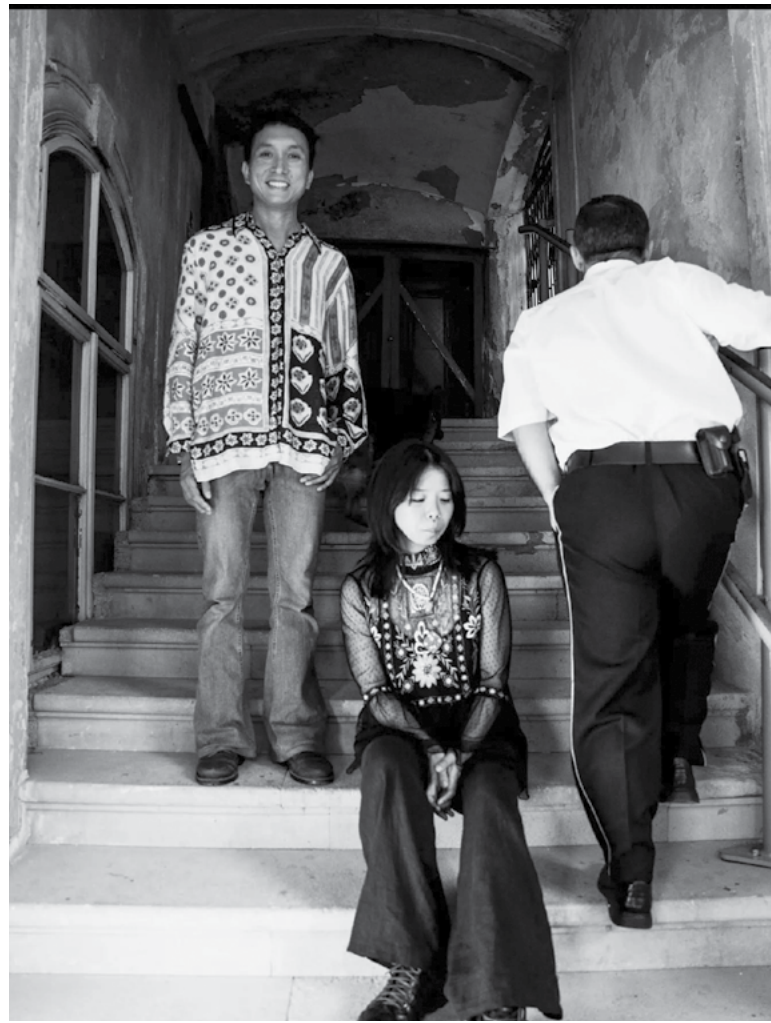
— Розкажіть, як змінилося ваше сприйняття європейського суспільства в цілому та українського суспільства зокрема за роки життя в Європі.

— Сильно змінилося, тому що ми ніколи не були на європейському континенті, поки не приїхали до Тбілісі та не провели тур. А потім після цього тур Європою. До цього ми нічого не знали про Європу, лише з телевізора чи інтернету. Я не розумів різниці між Польщею, Чехією, Словаччиною чи іншими країнами. А коли приїхали

сюди й подорожували, то зрозуміли, що люди, їжа, архітектура, культури дуже різні. І саме тому так цікаво подорожувати та розглядати все навколо.

І щодо України теж. Ми нічого не знали про Україну. Я лише знав про Шевченка, того, що футболіст. І про Чорнобиль. Тож коли вперше відвідали Київ, наші друзі показали мені багато місць, і ми зрозуміли, якою прекрасною є Україна, а також якою важкою є ситуація.

Можна чітко побачити різницю між людьми в Україні та Європі. Наприклад, перше враження про українців було

як про відкритих і дружніх людей. Але після того, як відвідали Україну багато разів, зрозуміли, що українці ще є дійсно сильними. Вони воїни. І ця сила — те, що японці вже втратили. Однак у Японії нам не потрібно боротися за свободу.

— Для тих, хто ще не слухав вашу музику, які ідеї, цінності та послання ви намагаєтеся передати через свою творчість?

— На мене вплинула японська історія, мистецтво та культура. Тож моя музика має контекст про війну, мир або свободу. І, звичайно, я співаю японською, тому переважно європейці не знають, про що я співаю. Але наша діяльність і життя, безсумнівно, відображаються в нашій музиці.

Це як філософія. І мистецтво не є таким сильним, щоб швидко щось змінити. Але якщо ви до цього торкнетеся, це вплине на вас якимось чином, іноді. Якщо матимете цей досвід якомога більше, то ваше життя може стати більш значущим і багатим. І я маю на увазі, не фінансово, а духовно.

Отже, так, у нас був великий досвід туру протягом двох років як буквально безхатків, ми зустріли багато людей, грали в багатьох місцях і думали про багато складних речей, пов'язаних з політикою та війною. Тож вважаю, що це може навчити вас чогось гарного.

— Творчі особистості часто мають гостре відчуття соціальних змін у суспільстві. Як ви уявляєте майбутнє?

— Дуже важко бути оптимістом у цій ситуації. Тож я не та людина, яка може сказати: “Так, так, все в порядку. Не хвилюйтеся про майбутнє.” Маю досить песимістичне бачення майбутнього. Але водночас хочу вірити в силу мистецтва та людяності. Тож це завжди суперечить.

І ця суперечність завжди є великою проблемою для людей, особливо коли я серйозно думаю про майбутнє та політику. Зараз ми отримуємо стільки інформації з інтернету, де виглядає так, що майбутнє буде жакли-

...мистецтво не є таким сильним, щоб швидко щось змінити. Але якщо ви до цього торкнетеся, це вплине на вас якимось чином, іноді. Якщо матимете цей досвід якомога більше, то ваше життя може стати більш значущим і багатим. І я маю на увазі, не фінансово, а духовно.

Сьогодні ввечері небо вкривається темно-синьою темрявою,
Лунає відлуння, як мелодія бога смерті.
Замість незліченних шарів скорботи,
Мелодія піднімається з глибин,
З моєї душі та через моє дихання.
Твоя усмішка, твій слід,
Шепочуть з яскравого краю життя, яке ми живемо зараз.

Бруд на твоїх забруднених черевиках важко
чіпляється до твоїх ніг,
Звуки ковзають повз твої вуха, змушуючи твоє
серце тремтіти.
В заплаканих очах ти бачиш тіло полеглого друга,
Твій палець лежить на спусковому гачку, і знову ти
стрибаєш у бій.

(Назавжди)
Твої мрії,
(Я продовжуватиму)
Ризикуючи цим життям,
(Залишені позаду)
Ніколи не повернутися,
(Ми ті, хто)
Будуємо на теперішньому.

The bells of time ring out,
And Kyiv laughs today once more—
The market's old woman,
The café's young lady,
Both flipping off the looming death.
Slava Ukraini!
These words show me the future of humanity.

вим. Я не можу казати оптимістичні речі. Але в історії люди завжди боялися майбутнього. Наприклад, у часи холодної війни люди вірили, що апокаліпсис настане скоро. Однак цього не сталося.

— У цьому випадку, що б ви побажали нашим читачам? Що їм робити, щоб не зникнути в цьому тотальному ядерному божевіллі, яке ми збираємося пережити?

— Я не сподіваюся, що політики або багатії можуть щось зробити, розв'язати всі проблеми. Все залежить від кожної людини. Важливо, як ми взаємодіємо, як впливаємо один на одного і створюємо хороше майбутнє. Мистецтво може подолати все, і політику, й війну, й економіку. Бо, знаєте, люди в усьому світі дивляться “Dragon Ball” (японський мальовпис манга, створена Акірою Торіямою, що має безліч екранізацій). Навіть носії різних релігій чи мов люблять цю історію. І це іноді вчить нас, що культура, мистецтво можуть мати силу, набагато більшу силу, ніж гроші чи зброя. Тож саме тому я все ще можу сподіватися.

Бо якщо так багато людей знайдуть багато культурних штук, гарного культурного мистецтва в усьому світі, тоді світ може бути трансформований у гарну форму. Мені здається, що це єдиний шлях до хорошої трансформації суспільства. ■

Між реальністю та відчуженням: прем'єра фільму Софії Гери на Міжнародному фестивалі

Нещодавно в Іглаві минув Міжнародний фестиваль документального кіно, на якому відбулася прем'єра дебютної роботи української режисерки Софії Гери "Трилогія Пошуку: Сепарація". Наша редакція відвідала цей показ і розмовляла з мисткинею про її картину, в якій вона поєднала DIY-естетику форми з глибинною інтроспекцією сенсів.

— Що тебе надихнуло на фільмування досить інтимного процесу саморефлексії, який намагаєшся розкрити у своєму фільмі?

— У 2014 році, на початку російської окупації, я вимушено поїхала з Донецька, відокремившись від батьків, які лишилися там. Батько сказав

їхати в Київ і знайти те, чим я хочу займатися. Так я вступила на кінооператорський факультет.

Ця вимушена розлука з батьками підсвітила дистанцію, яка завжди існувала між нами, але яку я не помічала, поки ми були разом. Лише відірвавшись від них, я зрозуміла справжню цінність близьких людей

поруч, але, в якомусь сенсі, це вже було запізно.

Додому я приїжджала раз на пів року — влітку й узимку, зазвичай на тиждень або півтора. У цей час я постійно знімала батьків, ніби намагалася подолати дистанцію, заглибитися в наші стосунки й віднайти наново близькість. Камера стала посередником між нами. Згодом я почала знімати й своє життя в Києві, створюючи особистий архів, де перепліталися моє минуле й теперішнє.

— Тобто, фільмування для тебе стало інструментом усвідомлення, розуміння того, що відбувається?

— Набуття близькості через призму об'єктива. Саме тому я знімала наше перебування на Бакоті. Камера стала моїм звичним інструментом пізнання. На Бакоті слова втратили свою силу, а стосунки між нами почали повільно руйнуватися. Я направляла камеру на друзів, бо тільки так могла сказати їм: "Я вас люблю".

— У фільмі ти згадуєш про непрості стосунки з мамою, яка виїхала до Росії, а також намагаєшся дослідити свій родовід. Як сильно тобі вдалося заглибитися дотепер?

— Моє дослідження напряду стосувалося саме нашого зближення. Поліпшення наших стосунків на відстані. Бо я базово не приймала нашу відстань.

Не можу сказати, що досі її приймаю. Щодо родоводу — наразі у мене немає можливості продовжувати це дослідження, адже для цього потрібно бути в Донецьку, зустрічатися з родичами. На відстані це, на жаль, неможливо.

...через відстороненого спостерігача можна побачити, що відбувається насправді

— Але ти кажеш, що між вами була дистанція, ще коли ви жили разом. Тобто, є якась дистанція, яку ти намагаєшся, очевидно, подолати. Але щось стоїть на заваді. Власне в тому й полягає моє запитання.

— Так, це цікаво, що коли була поруч із батьками — насправді була з ними не близька. І найголовніше — це усвідомлення, що я не скористалася 22 ро-

ками свого життя, щоб здобути цю близькість, перебуваючи поруч. І окупація мого міста, яка фактично розділила нас — водночас зблизила.

Тобто з дистанції я побачила, що між нами не було близькості. І, мабуть, єдине, чому рада в цій ситуації, що побачила нашу відстань і почала з цим працювати. Почала над цим думати й рефлексувати через призму камери. Тому що в мене, мабуть, так працює візуалізація. Тобто через відстороненого спостерігача можна побачити, що відбувається насправді. І камера мені якраз й потрібна для того, щоб побачити, відчуті й зрозуміти більше.

— Ще одним етапом дослідження сепарації ти обираєш стосунки з друзями та коханими. Тема знайома для кожного, але яку мету ти ставиш як режисерка в висвітленні теми крихкості стосунків між людьми?

Про фільм "Трилогія Пошуку: Сепарація":

Молода українська режисерка Софія Гера досліджує особисті теми у своєму дебютному повнометражному фільмі *Cognition Trilogy: Separation*, поєднуючи есеїстичну інтроспекцію зі щоденниковим підходом. Дія фільму, що був представлений у конкурсі *First Lights* на Міжнародному фестивалі документального кіно в Іглаві, розгортається під час першої хвилі Covid-19. Софія та три інші українські кінематографісти ізолюються в сільській місцевості, намагаючись знайти спокійне місце для роботи. Однак вони стикаються з відчуженням, яке виходить за межі фізичної чи соціальної дистанції, заглиблюючись у внутрішню ізоляцію.

Роботи Гери базуються на відчутті місця та історії, однак їхня основна увага зосереджена на внутрішніх ландшафтах. Вона є співзасновницею артініціативи *INAKSHE*, спрямованої на надання культурних та освітніх ресурсів в окупованому Донецьку. Завдяки цій ініціативі Гера досліджувала, як творча ідентичність адаптується до труднощів. У фільмі *Cognition Trilogy: Separation* вона переносить ці теми у власну сферу, відкриваючи вікно у свій внутрішній світ у період кризи. Есеїстична структура стрічки тяжіє до контемплативного наративу, поєднуючи щоденникову розповідь Гери з колажем кадрів, схожих на домашнє відео, які вона зняла разом із колегою-режисером Антоном Кулебою, що також з'являється на екрані. Назва "Сепарація" набуває кількох вимірів, відображаючи не лише фізичне віддалення режисерів від їхнього міського життя та соціальних кіл, але й дослідження роздроблення особистості.

Гера описує свій шлях до саморозуміння як "природний процес руйнування". Її голос за кадром, часто звернений до уявної "Надлюдни", слугує наративною ниткою, що відображає її думки та розчарування. Особисті виклики перетинаються з соціально-політичним контекстом України, зокрема поточним конфліктом, який для Гери розпочався у 2014 році, коли вона почала кар'єру в кіно. Хоча ці політичні підґрунтя не є очевидними, вони пронизують її роздуми, підкреслюючи її досвід. Іноді фільм поєднує сюрреалістичні епізоди з особистими моментами втрат. Наприклад, Гера раптово знаходить сусідського собаку, який помирає на місці її занять йогою. За цим йде емоційне потрясіння через неможливість побувати на похороні бабусі, що ускладнюється неможливістю відвідати також похорон дідуся.

Хоча фільм має контемплативний характер, його монтаж зберігає певний "потік свідомості", в якому різні моменти та ситуації переплітаються в самоїзоляції Гери. Фільм обрамлений початком і завершенням роботи над художнім фільмом "Надлюдина", що відрізняє його від типових щоденників епохи Covid-19. Пандемія стає другорядною, коли стрічка перетворюється на покоління висловлювання з меланхолійним відтінком, зумовлене українськими реаліями. Медитативний есеїстичний підхід Гери передає перспективу, що відображає внутрішню боротьбу та творчу стійкість молодого покоління в умовах невизначеності.

— У процесі монтажу цього фільму мені доводилося сильно сепарувати себе від пережитого досвіду, буквально дивитися на себе як на об'єкт дослідження. У самому фільмі я також намагалася дати голос «мені із сьогоднішнього», яка переглядає й переосмислює ту пережиту реальність.

І, мабуть, те, до чого я внутрішньо дійшла, і про це говорю в одній зі сцен фільму, що коли щось руйнується, потрібно це відпустити. Тому що втрачаєш більше, коли це тримаєш.

А коли я це не тримаю, воно розпадається. І на цій «випаленій землі» може зародитися щось нове.

От, наприклад, з Настею і Владом ми вивели стосунки на новий рівень, давши при цьому їм повністю зруйнуватися. Влад — звукорежисер фільму й одночасно є «людиною в кадрі». З ним узагалі була дуже непроста довга робота, тому що він проходив свій власний шлях сепарації. Йому знадобилося багато часу, щоб прийняти наявність цього фільму, після чого ми з новою силою почали працювати над звуком.

— У фільмі відчувається певна недовисловленість, розрив між причинно-наслідковими зв'язками. Але оскільки це лише перша частина трилогії, то можна припустити, що розвиток сюжету буде в наступних частинах?

— «Трилогія Пошуку» — це мій особистий щоденник війни, спроба трансформувати пережитий досвід у дослідження впливу окупації на людське життя. Перший фільм — «Сепарація» є основою для наступних двох. Для мене ця трилогія постає як послідовне зоб'єднання світу, в обставинах якого я давно перебуваю. Починаючи з самодослідження, у кожному наступному фільмі об'єкт дослідження розширюється. Кожен фільм стає важливим етапом для продовження наступного. Робоча назва другого — «Big», це щоденник мого зближення з мамою. Третій

На прем'єрі фільму на Міжнародному фестивалі документального кіно в Іглаві. Зліва направо: Ольга Тугарінова (продюсерка), Софія Гера (режисерка), Ольга Гавриленко (звукорежисерка)

фільм — «Донецьк — це ми, ми — це Донецьк», який безпосередньо розповідає про вплив окупації на людей і їхній внутрішній світ.

В кожному фільмі чимраз більше розкривається образ окупації, образ Донецька для мене. Я вважаю себе амбасадоркою свого міста. Дуже люблю Донецьк. Під час окупації туди їздила, розмовляла з молоддю у 2021 році. Я співзасновниця творчої організації «Інакше». Ми робили культурні події, проводили перформанси, виставки — на окупованій території, по суті. Це був важливий зв'язок з людьми, бо вважаю, що тільки перебуваючи всередині проблеми, можна щось змінити.

Чому вважаю себе амбасадоркою міста? Бо відчуваю велику відповідальність за Донецьк. Тому, повертаючись до теми, вважаю, що мені був дуже потрібен цей досвід. Я б не могла робити те, що зараз роблю, не маючи розуміння, що таке окупація зсередини, розуміння перебування між двома світами: де є війна й окупація, і де її немає. Якби мене життя так не роздвоїло в цьому сенсі, думаю, що не змогла б так глибоко занурюватися безпосередньо в цю тему.

— Донецьк — це Україна?

Мене колись запитали "Чи не хочу я подумати щодо назви фільму, не називати його "Сепарація", адже я з Донецька, і перша асоціація від назви буде не на мою користь. Я роблю фільми, артпроекти про Донецьк, щоб таких питань задавали людям зі Сходу якомога менше. Говорити в своїх картинах про Донецьк — це для мене велика відповідальність.

Донецьк — це не про сепаратизм. Донецьк — це Україна.

— Окрім бажання розібратися із власними життєвими обставинами через фільм, який ще меседж ти прагнеш донести до глядача?

— Найголовніший меседж, що коли все руйнується, потрібно зупинитися й подивитися, як воно руйнується. Що руйнація як така — це теж красиво й теж частина всього процесу. І це просто потрібно відпустити.

— Як стає зрозуміло з сюжету, робота над фільмом почалася в період карантину, але основний шмат роботи припав уже на повномасштабне вторгнення. Як вплинула велика війна на тебе теперішню, відносно тієї тебе, яка зафільмована ще в період, коли більшість українців не знали, що таке війна?

— Щонайменше я відчула, що можу про це говорити. Це, мабуть, найважливіше. Бо до цього моменту я лише фільмувала. І це все було в моїй голові. Я почала монтувати цей фільм, коли почалося повномасштабне вторгнення. Тобто воно мені дало поштовх розібратися в собі й не зійти з розуму. Робота над фільмом була моєю опорою. ■

QR посилання на трейлер

Документальний фільм про Україну "Порцелянова війна" номінували на "Оскар": яку історію розповідає стрічка

Фільм Брендана Белломо і харків'янина Слави Леонтьєва "Порцелянова війна" номіновано на "Оскар" у категорії "Найкращий документальний фільм". Про це оголосили 23 січня під час прямої трансляції, повідомляє "Суспільне Культура".

Фільм розповідає історію трьох українських художників: Слави Леонтьєва, його дружини Ані Стасенко та їхнього друга Андрія Стефанова. Вони залишалися у Харкові, що з першого дня повномасштабного вторгнення опинився під постійними ракетними обстрілами.

Стрічка показує життя митців, які залишаються в місті, борються з ворогом не лише зброєю, а й через мистецтво, створюючи порцелянові вироби та прикрашаючи ними зруйновані будинки.

Режисерами стрічки стали американець Брендан Белломо та герой фільму Слава Леонтьєв. Оператором був Андрій Стефанов.

Анієла Сідорська, яка є однією з трьох сценаристок фільму, пояснювала, що співпрацю з художниками планували ще до повномасштабного вторгнення, але з її початком вирішили розповідати іншу історію.

"Ми боремося за те, щоб наша культура, мистецтво та Україна продовжували існувати. Це саме те, що я люблю в Україні — ви можете нас зламати, але не можете нас знищи-

ти", — зазначив у коментарі для видання Deadline Слава Леонтьєв.

Світова прем'єра фільму відбулася на фестивалі "Санденс" у 2024 році, де стрічка здобула гран-прі секції US Documentary. Фільм уже завоював 37 нагород та 27 номінацій на міжнародних кінофестивалях.

Разом зі стрічкою "Порцелянова війна" у номінації "Найкращий документальний фільм" змагатимуться:

- ✓ **Black Box Diaries**, режисеркою якого є Шіорі Іто, що документує розслідування та справу про сексуальне насильство над нею в Японії;
- ✓ **No Other Land** розповідає про знищення палестинських сіл у Масафер-Ятта на західному березі річки Йордан, над стрічкою працювала палестино-ізраїльська команда;
- ✓ **Soundtrack to a Coup d'Etat**, фільм режисера Йохана Грімонпреза про епізод холодної війни;
- ✓ **Sugarcane**, фільм, знятий режисерами Джуліаном Брейвом Нойзкетом та Емілі Кассі про розслідування системи шкіл-інтернатів для індіанців у Канаді. ■

texty.org.ua

Це огидне слово “війна”. Як міжнародна наукова спільнота “неупереджено” підіграє Росії

Навіть ботаніка може перетворитися на інструмент пропаганди в руках агресора.

За свідченнями українських науковців, їхні західні колеги стають чимдалі більш “змученими” від війни аж до того, що бояться вживати і читати це слово. Принаймні на такі роздуми наштотує кілька випадків, коли українські науковці мали проблеми з публікацією своїх досліджень у міжнародних наукових журналах.

Текст: Андрій ГАРАСИМ, texty.org.ua

Одразу варто наголосити, що про жодні прямі вказівки чи “побажання” при розміщенні матеріалів не йдеться. Жодна з редакцій західних журналів чітко не висловила вимогу прибрати слово “війна” чи замінити його на якесь інше. Але сама послідовність подій, їх логіка вказують на те, що такі слова “війна” й “агресор” дражливі для певних представників наукової спільноти.

Ті науковці, з якими розмовляли texty.org.ua, мають багаторічний досвід розміщення своїх матеріалів у міжнародних наукових журналах. І труднощі виникли саме тоді, коли

на розгляд редакцій цих журналів були запропоновані матеріали, у яких чітко зазначалося про російську агресію. Вони місяцями лежали на розгляді, попри те, що містили актуальні й реально унікальні дані, отримані, зокрема, у місцях, саме перебування в яких може становити небезпеку для життя.

При цьому, коли одна з груп науковців вирішила трохи “причесати” власні матеріали, сталося “диво” — вони справді були надруковані.

Причому видавництвом, яке раніше їм відмовило. Висновки робить, як то кажуть, самі. Розповідають науковці.

“Зібрати дані по всьому Каховському водосховищу...”

Анна Куземко, доктор біологічних наук, провідний науковий співробітник Інституту ботаніки НАН України. Має індекс Гірша в Scopus 20, у Web of Science 19. Разом із групою науковців уже рік не може опублікувати статтю про відновлення рослинності на дні колишнього Каховського водосховища.

“Я не можу стверджувати, що іноземні наукові журнали просто саботують тему війни в Україні. Так, у нас торік вийшла стаття з британськими колегами в журналі Parks, у якій йшлося про вплив воєнних дій на національні парки в Україні.

Але, на жаль, у нас був і протилежний досвід. Ми підготували матеріал про відновлення рослинного покриву на дні Каховського водосховища. Приїхали туди в червні, через три тижні після підризу дамби, потім у жовтні, через три з половиною місяці. Побачили, як усе це круто відновлюється, використали ці дані для алгоритмів машинного нав-

чання, провели дистанційне зондування землі, зробили карту біотопів для цього водосховища. Ну й дали там ще список видів рослин, які бачили в червні. Там було 11 видів, а в жовтні вже 70.

Нам усі стали рекомендувати податися з цим матеріалом до такого авторитетного журналу, як Nature. Там нам відписали, що це радше локальне дослідження, і порадили звернутися в Scientific Research, що теж належить Nature Group. Звісно, ми звернулися туди, наша стаття пішла на рецензію. І вже рецензенти нам відписали, що, мовляв, у вас мало польових даних на землі, треба зібрати дані по всьому водосховищу.

Це при тому, що в супровідному листі ми пояснили, що це зона бойових дій і туди не так просто потрапити, не можна по всьому водосховищу проїхатися й зібрати дані. Це було написано і в статті, і в супровідному листі, тому отримане зауваження було трохи схоже на знущання.

Так, у нас справді було мало наземних даних, оскільки до водосховища ми змогли підїхати лише в районі Кам'янської Січі, де був доступ, та й то потрапили там під обстріл. І ми пояснили це рецензентам, але вони пора-

дили нам проїхати й обстежити більшу територію водосховища, щоб дані були надійніші. Хоча навіть із тексту статті було зрозуміло, що через бойові дії неможливо обстежити всю територію, більшість територій недоступна для досліджень.

А пізніше ми побачили в цьому самому виданні опубліковані матеріали китайських учених, де взагалі ніяких польових даних не було, а вся стаття будувалася на аналізі супутникових знімків.

Зрештою ми подалися в інший журнал — у Biodiversity and Conservation. Прочекавши кілька місяців, отримали дуже дивну відповідь. Головний редактор написав, що наша стаття “надто екологічна” для їхнього журналу. Мовляв, там більше про екологію і менше про біорізноманіття, хоча в нас там були наведені списки рослин. До того ж раніше я публікувалася в цьому журналі й статті були приблизно такого самого спрямування.

Тому вважаю, що це були просто формальні відписки для того, щоб статтю не публікувати.

І це при тому, що тема дуже цікава для наукової спільноти. Мене спеціально запросили на конференцію до Стокгольма, щоб зробити на цю тему доповідь. На Мадейрі в нас була конференція, про яку я казала, і теж робила про це доповідь. Тобто тема цікава. І нас просять: розкажіть нам саме про Каховське водосховище.

Загалом на цю тему ми виступали з доповідями разів чотири чи п'ять. І для канадців робили доповідь, і для британців. Тобто ця тема однозначно цікава для іноземних науковців.

На міжнародних конференціях риторика теж трохи змінилася. У 2022 році нам усі казали: “Ой, ми підтримуємо, давайте”. Тепер люди взагалі уникають розмов на цю тему, їм якось так незручно. Тобто це навіть не редколегії наукових журналів, це просто науковці в неформальному середовищі. І російські вчені останній рік дуже активно стали поводитися. Раніше вони сиділи тихо, два роки їх було не видно і не чути. Тепер вони всюди їздять на міжнародні конференції у величезних кількостях, за державні кошти просувають російські нарративи.

А нам важко з ними конкурувати, бо ми якщо їздимо, то власним коштом, чоловіків не випускають. Думаю, через те, що росіяни просувають свої нарративи, відповідно і ці журнали змінили свою політику, і люди на конференціях бояться про це говорити. Принаймні в

мене складається таке враження.

Я займаюся рослинністю, і з нашою темою там бувають люди з Російської Федерації. Торік був один росіянин, то він навіть боявся сказати, що він із Росії. А от цього року була велика така подія — ботанічний конгрес у Мадриді.

Я на ньому не була, бо це не зовсім моя тема. Але для порівняння: там було 30 вчених із Росії і лише 7 з України. Та й то ніхто з українців не приїхав безпосередньо з України, це були люди, які живуть і працюють у Євро-

**Слова “війна”
й “агресор” дражливі
для певних
представників
західної наукової
спільноти**

пі. А не змогли приїхати, бо, по-перше, дорого. І в нас усі їздять фактично за свої гроші. І програм, які покривали б участь у конференціях, як у європейських колег, у нас також немає. Плюс чоловіки, ви ж знаєте, невізні.

Один росіянин, такий собі Олексій Серьогін із Московського університету, робив відкриті лекції про проєкт “Флора Росії”, де, зокрема, йшлося й про Крим. Його пропонували бойкотувати, але ця подія таки відбулася.

Так, міжнародна наукова спільнота справді підтримувала і підтримує нас. Але коли ми порушуємо питання санкцій проти російських науковців, то чуємо у відповідь: що ж ми можемо зробити, ми не можемо не публікувати російських колег, бо це порушення прав людини.

У нас є одна міжнародна організація науковців, які досліджують рослинність, і якось українські вчені — члени цієї організації відмовилися друкуватися разом із російськими вченими. Одна моя колега сказала: якщо співавторами статті будуть росіяни, то вона просить виключити її з авторського колективу.

Після чого російські вчені звернулися в комітет із наукової етики при цій організації, мовляв, ми порушуємо їхні права, не хочемо з ними публікуватися. І комітет вирішив, що це порушення прав людини, якщо, наприклад, російських вчених виключать з авторських колективів. Також коли я порушувала питання, чому міжнарод-

на спільнота постійно говорить про карбоновий слід (викиди парникових газів), наприклад, від літаків, але мовчить про забруднення від війни, про схожі сліди від сотень ракет чи “Шахедів”, які постійно над нами літають, то почула відповідь: ну ми ж не можемо на це вплинути.

Я думаю, така поведінка пояснюється швидше тим, що їм незручно говорити про війну, їм ніби соромно чи просто ніяково. А декому не соромно. Відкрито кажуть, що їм росіян також шкода. Дехто не вірить, що російські вчені можуть цю агресію підтримувати.

Що ще прикро, усі ці речі з'явилися в останній рік. Рік тому, два роки тому такого в принципі не могло бути, і росіяни сиділи тихо, і всі казали “ми підтримуємо Україну”. Я не можу сказати, що зараз підтримки немає, але вона стала обережніша. Видно, що незручно говорити на цю тему, і вони будь-якими способами намагаються уникати цього, і редактори журналів, і колеги на конференціях”.

**Прибрали слово “війна”
і надрукували**

Наталія Іванова, кандидат географічних наук, науковий співробітник Інституту гідробіології НАН України. Має індекс Гірша в Scopus 3, але в авторському колективі запропонованої до друку статті є автори з індексом Гірша від 1 до 12, у кореспондент-автора 10. Вона та її колеги змогли опублікувати статтю про вплив війни на екосистему річки Ірпінь, лише прибравши слово “війна” в заголовку.

“У нас був проєкт щодо басейну річки Ірпінь, який робили в 2023–2024 роках, досліджували вплив війни на водні екосистеми. Звісно, ми поставили собі за мету зробити за результатами проєкту публікацію в авторитетних наукових журналах: Q1, Q2, Scopus.

І от буквально весь 2024 рік ми біли над тим, щоб опублікувати наші дані. Причому багато редакторів казало, що вони нас підтримують і що дуже важливо публікувати дані про війну, а потім виявлялося знов і знов, що або в редакторів, або в рецензентів постійно виникали якісь питання. То до методик, то до самої ідеї, то до назви, то ще до чогось.

І в якийсь момент ми зрозуміли, що, напевно, тут не останнім чинником є те, що ми всюди говорили про війну, вживали слово “війна”. І це декому не подобалося. Тому останній раз ми в заголовку замість слова “війна” написали “антропогенний вплив”, і ось несподіванка: ми таки змогли цю стат-

Їм незручно говорити про війну, їм ніби соромно чи просто ніяково

тую опублікувати в одному з міжнародних наукових журналів.

У самій статті ми і далі згадували, що йдеться не лише про людський вплив, а й про воєнний. Але зрештою нам, навпаки, це зіграло на руку, бо один із рецензентів навіть порадив: у вас же стаття про війну, то давайте ви про війну напишете в назві. Ну й відповідно з редакції ніхто нам нічого не міг заперечити, тому що сам рецензент порадив а оскільки це рецензування стіле, то ми не знаємо в принципі, хто це був.

Загалом уся ця процедура пошуку видання, яке нас надрукувало б, зайняла рік. Ми цілий рік із того моменту, коли вперше подалися, отримували різні відмови, проходили рецензування то в одному, то в іншому журналі. У мене, напевно, таких ще статей не було, які так довго виходили б і так важко.

Хочу зазначити, що це не перший наш досвід. У нас велика команда, більше ніж 10 авторів. У деяких наших авторів дуже високий індекс Гірша і великий досвід публікацій у різних авторитетних журналах.

Наприклад, один із рецензентів написав, що наш матеріал актуальний, але локальний, не для всього світу. Хтось писав, що цей матеріал буде актуальним, лише поки йде війна.

Я також знаю, що в багатьох журналах природничого спрямування часто працюють росіяни. Можливо, уже з громадянством ЄС чи Ізраїлю, але якщо дивитися за прізвищами, за досвідом роботи, то все стає на свої місця.

Я не кажу, що в нас дуже ідеальні метрики чи ще щось. Так, можливо, все не ідеально, але раніше нам це не заважало публікуватись. А от цього разу було дуже важко.

“Аномалії” замість руйнування і “прорив” замість підриву

Ми також вирішили проаналізувати матеріал на тему Каховської греблі, який вийшов у Nature і про який згадувала Анна Куземко. Цей матеріал “Передаварійні аномалії роботи Каховської греблі, виявлені за супутниковими даними” написаний групою

вчених із різних американських університетів, частина з яких мають китайське походження.

Найперше цей матеріал оперує дистанційними даними. Ніяких даних, що називається, “з полів” у ньому немає. І що цікаво, у редакторів та рецензентів цього авторитетного журналу чомусь не виникло питання, як у випадку з українським матеріалом: а чому б китайсько-американським вченим не вирушити на місце руйнування Каховської ГЕС, щоб особисто дослідити “передаварійні аномалії”? Але це, як то кажуть, швидше риторичне питання.

Менш риторичне — як можна описувати ті чи інші проблеми, пов’язані з дефектами конструкції греблі, не маючи проектної документації? Texty.org.ua свого часу спілкувалися з українськими інженерами, дотичними до проектування, будівництва та експлуатації великих гребель, які чітко сказали: “Каховська ГЕС була спроектована і побудована так, щоб витримати ядерний удар ззовні. Тому будь-які розмови про те, що вона могла якось сама зруйнуватися, не мають під собою жодних підстав. Це виключено. Ще раз: гребля розрахована на ядерний удар”. Докладніше про це читайте тут.

Ну і, власне, кілька слів про саму термінологію та мову статті. У ній ви не знайдете жодної згадки про підриг росіянами греблі. Крім того, автори статті уникають навіть самого слова “підриг”, замінюючи його на “прорив” (breach). Наприклад, вони пишуть: “Перед проривом опорні конструкції нижче водоскиду демонстрували ознаки пошкодження”.

У ланцюжку подій, що відбувалися з Каховським водосховищем, ключова подія — підриг дамби, що мав катастрофічні наслідки. І саме аналізу цієї ключової події чомусь немає в статті. Причому це чомусь не викликало питань у самого видання та його рецензентів, і це дивно.

І хоча автори уникають, здавалося б, будь-якого згадування, а що ж спричинило власне руйнування греблі, здається, весь вибудований ними логічний ланцюжок підводить до одного висновку: оці самі “пошкодження” і стали причиною знищення Каховської ГЕС чи, як вони пишуть, “прориву”.

“Ми виявили, що аномальна робота Каховської дамби почалася в листопаді 2022 року після руйнування сегмента мосту, що призвело до постійного переливу води з кінця квітня 2023 року до моменту прориву, сприяючи ерозії

основи водоскиду”, — йдеться в матеріалі. Як бачимо, жодної згадки про закладену в ГЕС вибухівку. У висновках автори статті примудряються зовсім обійти цю тему.

“Стоїть нагальний суспільний запит: необхідність прозорого обміну даними, особливо щодо громадської інфраструктури водопостачання”, — пишуть автори статті.

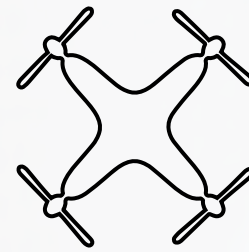
І ще одна невелика “вишенька на торті”: якщо дочитати статтю до кінця, то можна побачити, що до її підготовки долучилися не лише науковці з американських університетів із китайськими прізвищами, а й самі росіяни. Бо наприкінці статті можна знайти подяку такому собі Сергію Кравцову з Вісконсинського університету в Мілуокі за “допомогу в пошуку необхідних проектних параметрів Каховської греблі в українській та російській науковій літературі”.

Якщо трохи погуглити про самого Кравцова, то стане зрозуміло, що він не губить зв’язку зі своєю історичною батьківщиною, у 2021 році їздив на конференцію в Нижній Новгород, а в 2024-му видав спільну монографію з науковцем із Російської академії наук.

Щодо самих науковців — авторів статті з китайськими прізвищами, то тут варто нагадати, що у 2017 році в КНР було ухвалено Закон “Про національну розвідку Китаю”. “Усі організації та громадяни (!), — йдеться в сьомій статті цього закону, — зобов’язані підтримувати національну розвідку в її зусиллях, допомагати їй і співпрацювати з нею, а також берегти таємниці національної розвідки, якими вони володіють”.

Питання, які пріоритети ставить перед собою китайська розвідка, залишається відкритим, але всі ми бачимо сьогодні тісну співпрацю між Росією та Китаєм.

Звісно, стверджувати, що найавторитетніший у наукових колах журнал Nature поставив собі за мету якимось якось відбілити дії російських окупантів, у нас немає жодних підстав. Але саме на прикладі цієї статті простежується один важливий і дуже повчальний момент: не обов’язково бути свідомим поширювачем російської пропаганди. Достатньо зайняти умовну позицію “поза політикою” та “нейтральності”, прикриваючись нібито науковою неупередженістю, викреслювати все, що, на вашу думку, не стосується науки, — і ось ви дуже швидко й непомітно для самого себе починаєте відбілювати дії агресора, фактично опинившись на його боці”. ■

АРМІЯ 3D-ДРУКУ: ДРУКАРМІЯ В БОРОТЬБІ ЗА УКРАЇНУ

З початку повномасштабної війни в Україні технологія 3D-друку стала ключовим інструментом у підтримці оборонних сил. Проект Друкармія (англійською Print Army) що працює з початку конфлікту, об’єднує спільноту волонтерів не лише в Україні, але й по всьому світу. Його головна мета — виготовляти необхідні компоненти для української армії за допомогою 3D-принтерів, швидко, ефективно та з мінімальними витратами.

ЯК ПРАЦЮЄ ПРОЕКТ

Принцип роботи проекту простий. Військові підрозділи подають запит на конкретні вироби, які їм потрібні на фронті, наприклад, для дронів, стабілізатори для гранат чи медичне обладнання. Після реєстрації на веб-платформі drukarmy.org.ua волонтери починають друк деталей на своїх принтерах згідно з отриманими специфікаціями. Після цього готову продукцію відправляють на збірні пункти, звідки вона доставляється безпосередньо до військових частин.

На платформі зараз залучено понад **7 500 активних друкерів**, які використовують **більше ніж 9 000 принтерів**, що вже надрукували понад **240 тонн пластикових виробів**. Від 3D-друку залежить чимало військових операцій — від виробництва деталей для дронів до медичних інструментів і запчастин для техніки. Поточний обсяг замовлень становить понад **25 тонн пластику**, що свідчить про постійну потребу в цих виробах.

ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ВОЛОНТЕРІВ

До проекту долучилися волонтери з **13 країн** за межами України, де друкуються деталі, що не є зброєю або її компонентами, щоб не порушувати міжнародне право. Зарубіжні хаби розташовані у Великій Британії, Німеччині, країнах Балтії та Польщі, а також в інших європейських країнах, включаючи **Чехію**.

Принтери, які фізично не розташовані в Україні, не друкують проекти, що можуть нагадувати зброю, а лише з розділу “міжнародний”, оскільки в деяких країнах таке виробництво може бути забороненим.

УЧАСТЬ ЧЕХІЇ В ПРОЕКТІ

У Чехії головним координатором проекту є пан **Ярослав Геренек з Брна**. У Чехії наразі залучено **30+** друкерів із загалом **45+** принтерами. Виробництвом займаються волонтери та ентузіасти українського походження, чехи та словаки. Хаб збору, перевірки якості та відправки в Україну розташований у **Брні**. З Чехії вже було відправлено в Україну **600+** кілограмів деталей, надрукованих на 3D-принтерах. Чеська спільнота налічує **16 активних учасників**, які допомагають підтримувати оборону України.

ПЕРЕВАГИ ТА ВНЕСОК ПРОЕКТУ

Проект Друкармія має кілька ключових переваг. По-перше, децентралізований характер друку дозволяє виготовляти необхідні деталі швидко і гнучко, відповідно до потреб фронтових підрозділів. По-друге, завдяки 3D-друку знижуються витрати та збільшується доступність специфічних деталей, які інакше було б складно або дорого забезпечити. І, найголовніше, цей вид виробництва практично неможливо повністю зупинити противнику, оскільки він відбувається в приватних домах і маленьких майстернях.

Якщо у вас є 3D-принтер і ви хочете долучитися до підтримки оборони України, це легко зробити. Достатньо зареєструватися на вебсайті проекту (drukarmy.org.ua) і почати приймати замовлення. Навіть без принтера ви можете долучитися як координатор або донор. Принтери, такі як BambuLab A1, **які можна придбати за приблизно 200 євро**, є ідеальним вибором для початківців.

СПІЛЬНОТА ТА ПІДТРИМКА

Спільнота Друкармія відкрита та дружня. На форумах та в чатах можна ділитися досвідом і вирішувати технічні питання. У Чехії ви можете звернутися до пана Ярослава Геренка, який надасть необхідну інформацію та підтримку. Для отримання більш детальної інформації та реєстрації відвідайте офіційний вебсайт проекту drukarmy.org.ua або Facebook-сторінки, вказані нижче.

НА ЗАВЕРШЕННЯ

Друкармія є прикладом того, як сучасні технології можуть допомогти в кризових ситуаціях і підтримати оборонні зусилля країни. Кожен надрукований виріб може бути різницею між успіхом та поразкою на фронті. Для всіх, хто бажає долучитися до захисту України та підтримати її армію, цей проект надає ідеальну можливість.

КОНТАКТИ ТА ІНФОРМАЦІЯ:

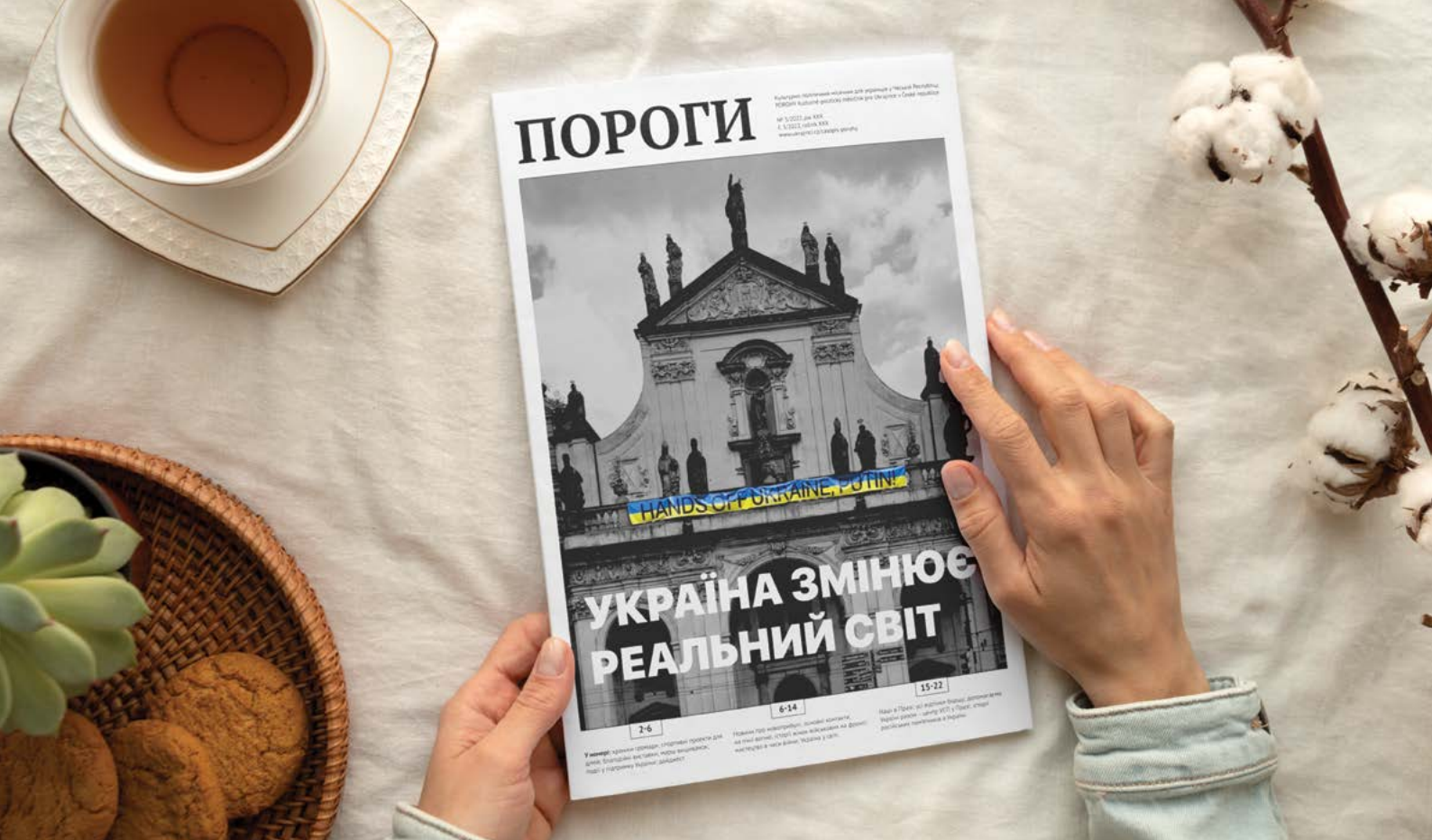
Ярослав Геренек
Телефон, Whatsup: +420702931140,
Telegram @gerenok
Email: yaroslavgerenok@gmail.com

Друкармія

Вебсайт: drukarmy.org.ua/en
FB група Українська (міжнародна):
facebook.com/groups/517621483912615
Чеська FB група – закрита:
www.facebook.com/groups/1743588773112822

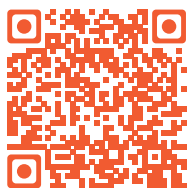
Представлення підсумував Іван Господар (залучений друкер і пропагандист)
ivanhospodar@gmail.com

ПЕРЕДПЛАТА МІСЯЧНИКА "ПОРОГИ" ВСЬОГО ЗА **500 CZK / РІК** РАЗОМ **З ПОШТОВОЮ ПЕРЕСИЛКОЮ**

Посилання
на формуляр

Замовити часопис можна так:
вислати кошти на рахунок **1925774379/0800**
і повідомити редакцію про оплату
та адресу замовника.

Інформація: **uicr@centrum.cz**
або на: **ukrajinci.cz/ua/casopis-porohy**

QR Platba

Пороги – культурно-політичний часопис для українців у Чеській Республіці. Виходить 12 разів на рік. № 10/2024, рік XXX. Підписано до друку 26 грудня 2024 року. **Ел. пошта:** uicr@centrum.cz. **Інтернет-адреса:** www.ukrajinci.cz/ua/casopys-porohy/, реєстрація: МК ЧР/7044. **Номер готували:** Тетяна Пилипчук, Олег Баланда. **Літературний редактор:** Богдан Козуб. **Художнє оформлення та верстка:** Тетяна Пилипчук, www.plttt.com. Використовуються повідомлення пресслужб посольств, інформагентств та ілюстрації з відкритих джерел. За достовірність викладених фактів відповідає автор статті. Редакція має право скорочувати матеріали і не поділяти поглядів автора. Часопис видається із фінансовою допомогою Міністерства культури ЧР. Видає: "Українська ініціатива в ЧР", Воцелова 3, Прага 2, ід. номер: 60448296; **контакт:** uicr@centrum.cz, www.ukrajinci.cz; Facebook.com/ukrajinska.uicr; **розрахунковий рахунок:** 1925774379/0800.

Porohy – kulturně-politický časopis pro Ukrajince v České republice. Vychází 12krát ročně. Název je odvozen od ukrajinského "porih" – práh, říční práh. Číslo 10/2024, ročník XXX. Uzávěrka: 26. prosince 2024. **E-mail:** uicr@centrum.cz, **web:** www.ukrajinci.cz/cs/casopis-porohy/, registrační číslo: MK ČR/7044. **Číslo připravili:** Tetana Pylypčuk, Oleh Balanda. **Literární redaktor:** Bohdan Kozub. **Art director a redaktor:** Tetana Pylypčuk, www.plttt.com. Používáme tiskové zprávy velvyslanectví, informačních agentur a ilustrace z otevřených zdrojů. Za pravdivost uvedených informací je zodpovědný autor článku. Redakce může krátit text a neshodovat se s názory autora. Časopis vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR. Vydává: Ukrajinská iniciativa v ČR, z.s., Vocelova 3, Praha 2, IČO: 60448296, **kontakt:** uicr@centrum.cz, www.ukrajinci.cz; Facebook.com/ukrajinska.uicr, **číslo účtu:** 1925774379/0800.

